

POSTGUERRA: RESISTÈNCIA I EXILI

I. NARRATIVA D'EXILI

«Eren quatre. Coneixien la derrota, la fam i la mort. Moltes coses els unien i moltes, també, els separaven. L'ur solidaritat profunda podia ressonar en la veu estranyament opaca de Roldós, brillar en el somris de Vives i en els seus ulls color d'avellana, expressar-se en un moviment de les llargues mans de Puig, vibrar en la ruda saviesa de Tarrés que parlava de bous o d'arbres. Quatre entre cent mil -pot ser contra cent mil-...»

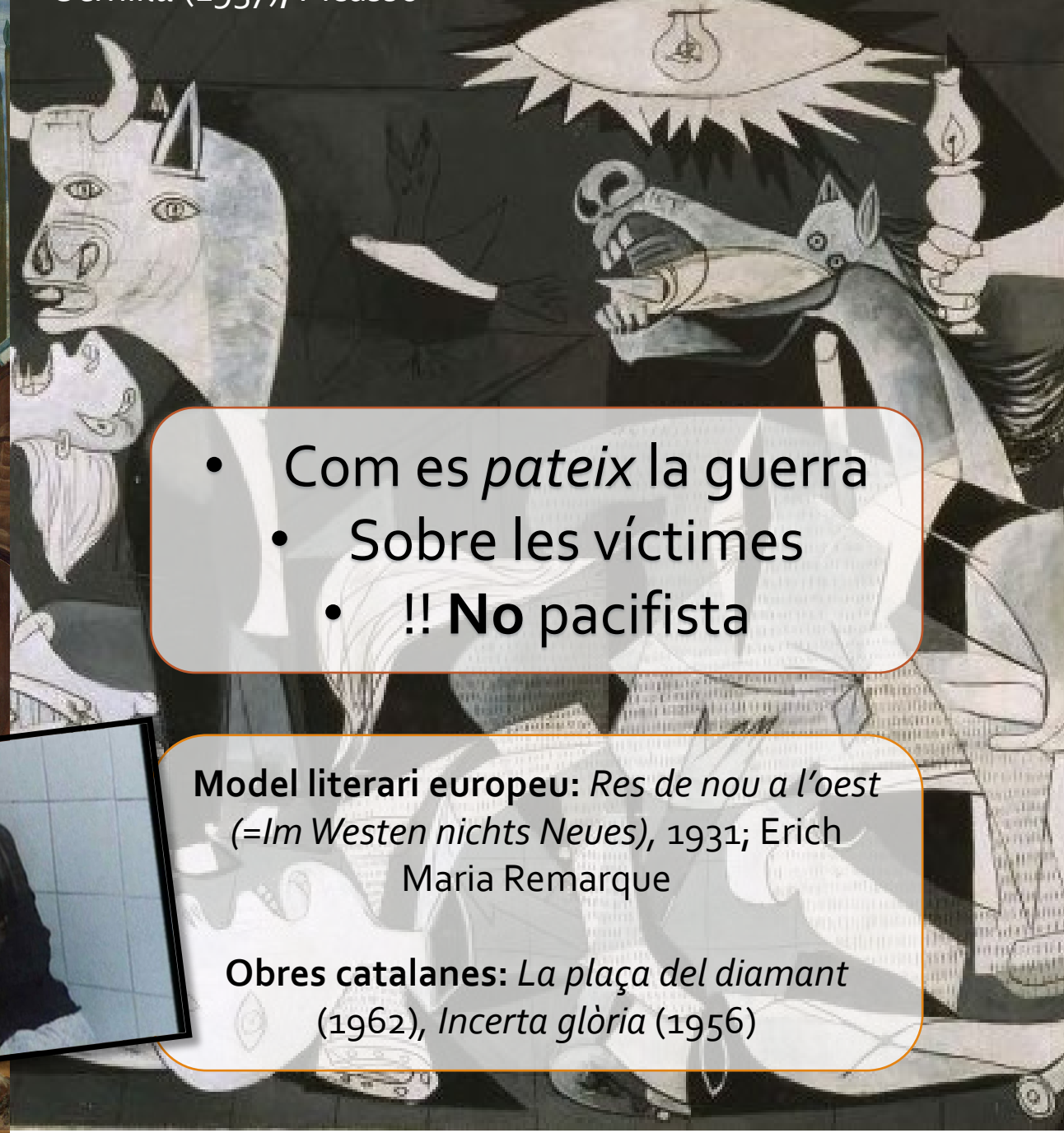
Agustí Bartra. *El Crist de 200.000 braços*

Las lanzas o La rendición de Breda (1625), Velázquez

- Com es *fa* la guerra
 - Heroica
- Grans gestes militars

Gernika (1937), Picasso

- Com es *pateix* la guerra
 - Sobre les víctimes
 - **!! No pacifista**

Model literari europeu: *Res de nou a l'oest*
(=Im Westen nichts Neues), 1931; Erich
Maria Remarque

Obres catalanes: *La plaça del diamant*
(1962), *Incerta glòria* (1956)

EL CLIMA CULTURAL A LA CATALUNYA EN GUERRA

La ILC va encarregar diverses novel·les durant el conflicte.

Es van perdre:

- *Flames de Juliol* (C. A. Jordana)
- *La cèl·lula* (Pere Calders)
- *Les nits blaves* (Mercè Rodoreda).

També es van perdre algunes traduccions

- **Molt intens i conflictiu:** enfrontaments polítics/socials dels intel·lectuals.
- **Debat de la novel·la:** l'ambient és l'idoni? Es pot fer novel·la sense la distància necessària? → Malgrat tot, resultats molt bons
- Auge de les cròniques i els dietaris.

- Per sobre de tot, cal que la cultura **NO** s'aturi amb les bombes, ha de seguir
- Es tendeix a unificar tendències per prestigiar la cultura republicana davant l'avenç del feixisme

I aleshores...

LA RETIRADA

- Demanda de realisme i memorialisme
- Major compromís de l'escriptor amb la realitat
- Discussió sobre els límits d'aquest realisme i vies paral·leles
 - A Rússia: **Realisme Socialista**

LA VICTÒRIA FRANQUISTA: PÈRDUES

- Partir de zero: **desaparició d'institucions**

- Sobre la **llengua catalana**

- Prohibició i censura
- Diglòssia

- La marxa d'intel·lectuals i escriptors: **l'exili** (total: aprox. 450.000 espanyols).

- Opcions per als intel·lectuals que es queden: el silenci o acceptar les condicions i principis del règim

FOTO: El general Yagüe, el coronel Barrón i Dioniso Ridruejo, (cap de Propaganda), a la plaça Catalunya

LA REPRESSIÓ INICIAL

- Del **1939 a 1943** s'afusellen unes 3000 persones
 - 15 de març de 1939: Carles Rahola
 - 15 d'octubre de 1940: Lluís Companys
 - 24 de juliol de 1942: Joan Peiró
- Depuració de funcionariat i professorat (ex., Miquel Llor, Carles Riba)
- Confiscacions (ex., Margarida Xirgu)

Margarida Xirgu (PD)

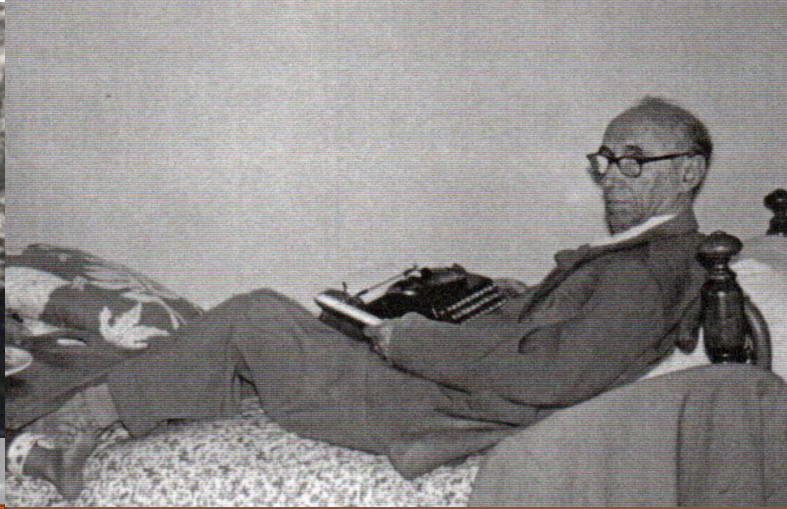

ELS "FRONTS" CULTURALS

FOTO: AELLC. Diversos autors a Roissy-en-Brie

AUTORS DES DE L'EXILI

AUTORS DES DE L'INTERIOR

Grups clandestins

Concessions públiques (graduals, sobretot a partir del final de la Guerra Mundial)

[Cas de Verdaguer](#)

OBJECTIU COMÚ:

- Salvar la cultura i la llengua
- Recuperar el prestigi públic i el contacte amb el públic
- Refer l'estructura literària

L'EXILI: L'ATZAR I L'IMPOSSIBLE RETORN

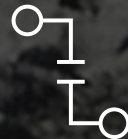

RELATS DEL PAS DE FRONTERA

*Una nit de lluna plena
tramuntàrem la carena,
lentament, sense dir re...
Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra pena.
L'estimada m'acompanya
de pell bruna i aire greu
(com una Mare de Déu
que han trobat a la muntanya.)
Perquè ens perdoni la guerra,
que l'ensagna, que l'esguerra,
abans de passar la ratlla,
m'ajec i beso la terra
i l'acaronó amb l'espatlla.
A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida:
l'altra meitat vingué amb mi
per no deixar-me sens vida.
Avui en terres de França*

*i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'enyorança viuré.
En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
"Com el Vallès no hi ha res".
Que els pins ceneixin la cala,
l'ermita dalt del pujol;
i a la platja un tenderol
que batega com una ala.
Una esperança desfeta,
una recança infinita.
I una pàtria tan petita
que la somio completa.*

*"Corrandes de l'exili",
Pere Quart (Joan Oliver)*

L'AVENTURA DE L'EXILI

1. **França**: residències universitàries o camps de concentració

2. Amb la IIGM, dispersió per l'**Amèrica llatina**

GRUPS D'EXILIATS

- Decideixen tornar i pateixen **repressió franquista** un cop acabada la II Guerra Mundial: Riba, Francesc Pujols, Pous i Pagès.
 - Joan Peiró: quan intentava exiliar-se a Mèxic és capturat pels feixistes i afusellat.
- Exiliats que **triguen força** a tornar, esperançats que la IIGM i la victòria aliada faria recuperar les llibertats: Calders, Tísner, Rodoreda.
- **Morts a l'exili:** Carner, Rovira i Virgili, Pompeu Fabra, Alfons Maseras, Lluís Nicolau d'Owler, Francesc Trabal.

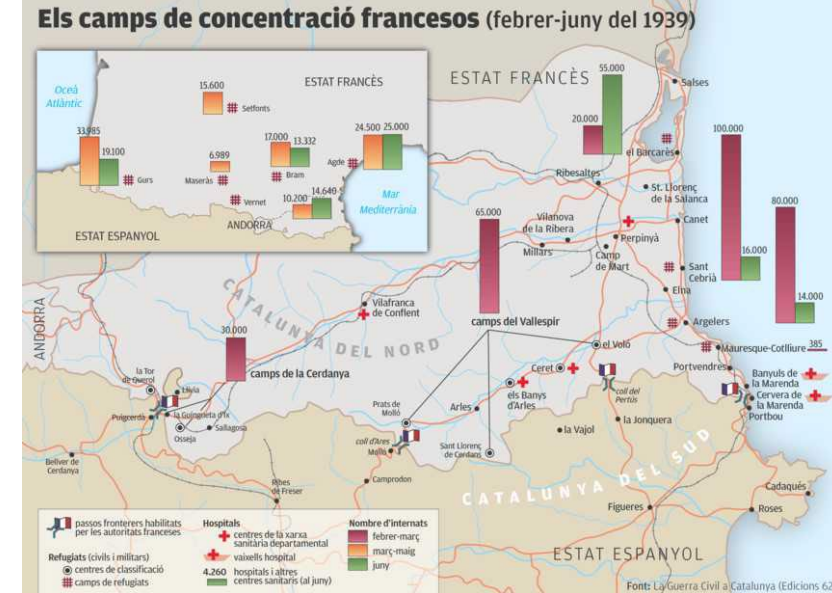

EUROPA: CAMPS DE CONCENTRACIÓ

- Hi acaben bàsicament autors que van lluitar durant la guerra. Van passar per camps de concentració francesos:

- Avel·lí Artís Gener, *Tísner* (Prats de Molló)
- Agustí Bartra (Sant Cebrià, Argelers, Agde)
- Pere Calders (Prats de Molló)
- Lluís Ferran de Pol (Sant Cebrià de Rosselló)
- Vicenç Riera Llorca (Sant Llorenç de Cerdans, el Voló)
- Joaquim Amat-Piniella (Bacarès i Sant Cebrià)

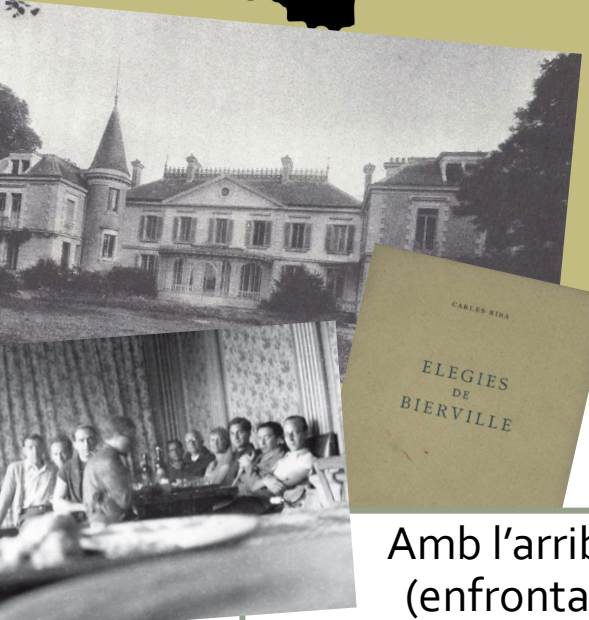
- ÀUSTRIA: (Mauthausen) → Joaquim Amat Piniella, [Pere Vives († 1941)]

EUROPA: FRANÇA (I SUÏSSA)

- **FRANÇA:** Hi va arribar la majoria, i en els millors casos acabaven en residències universitàries més estables. Des d'allà, molts van anar a Amèrica.
- S'hi van instal·lar més temps: Carles Riba i Clementina Arderiu (Bierville), Mercè Rodoreda (París, Limoges), Aurora Bertrana, Rafael Tasis, els germans Soldevila, Rovira i Virgili († Perpinyà, 1949), Pompeu Fabra († Prada de Conflent, 1948).
- **Roissy-en-brie:** en el castell d'aquesta localitat van trobar refugi molts intel·lectuals catalans entre 1939 i 1940, mentre trobaven una residència més estable.

- **SUÏSSA (GINEBRA):** Mercè Rodoreda, Lluís Montanyà (avantguardista), Aurora Bertrana

Amb l'arribada de la II Guerra Mundial, la majoria dels autors i intel·lectuals o bé decideixen tornar (enfrentant-se a les conseqüents repressions, en alguns casos) o bé s'embarquen cap a Amèrica.

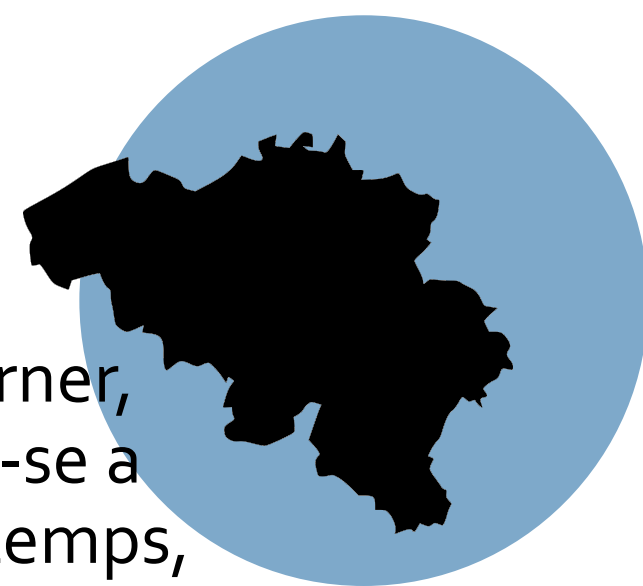

EUROPA: ALTRES CASOS

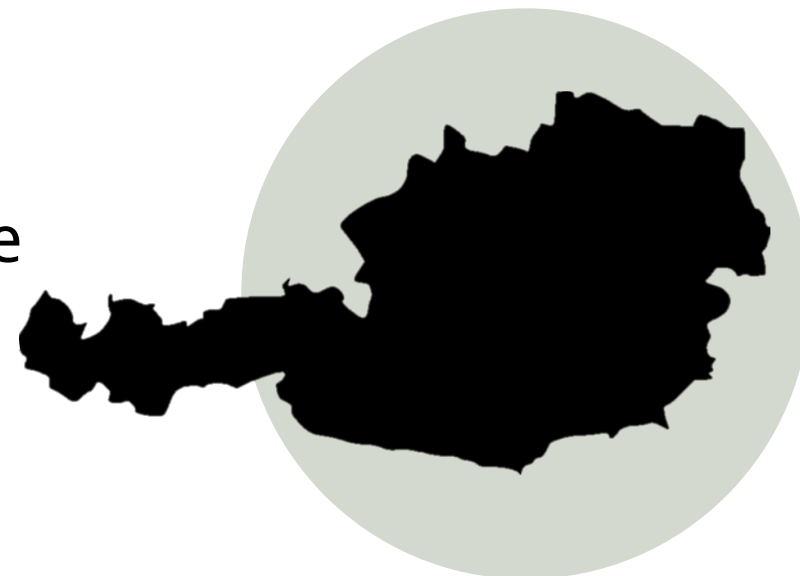

- **ANGLATERRA:** S'hi va instaurar el Consell Nacional Català (1940-1945). Anglo-Catalan Society (1952).

- **ÀUSTRIA:** hi mor *Armand Obiols*, que treballava de traductor per la UNESCO.

- **BÈLGICA:** Josep Carner, després d'exiliar-se a **MÈXIC** durant un temps, s'instal·la a Brusel·les, d'on era la seva dona.

¡GLORIA A MEXICO!
ESPAÑA ANTIFASCISTA TE SALUDA

LA "DIÀSPORA" AMERICANA

AMÈRICA: MÈXIC, REPÚBLICA DOMINICANA

- A Amèrica, la situació canviava molt depenent del país.

- **MÈXIC:** va ser l'únic país que no va reconèixer mai el règim franquista.
- Avel·lí Artís Gener (*Tísner*), Pere Calders, Lluís Ferran de Pol, Lluís Nicolau d'Owler, (Josep Carner).

- **REPÚBLICA DOMINICANA:** Anna Murià i Agustí Bartra, Vicenç Riera Llorca, Joan Sales. Tots acaben a Mèxic.

AMÈRICA: XILE, ARGENTINA

- Un altre dels principals punts d'arribada.

- **XILE:** Arriben des d'Argentina amb el vaixell *Florida* (1939) Cèsar August Jordana, Xavier Benguerel, Joan Oliver (*Pere Quart*), Domènec Guansé, Francesc Trabal

- **ARGENTINA:** S'hi van editar molts llibres, i s'hi van celebrar els primers Jocs Florals a l'exili.
- (Margarida Xirgu), Irene Polo

AMÈRICA: VENEÇUELA, URUGUAY, COLÒMBIA

- Altres casos:

- **URUGUAI:** Va rebre molt pocs exiliats, però és cèlebre per ser el país d'adopció de l'actriu Margarida Xirgu.

- **COLÒMBIA:** Ramon Vinyes, un cas particular.

- **VENEÇUELA:** s'hi van dirigir desencantats amb República Dominicana. S'hi van celebrar tres jocs florals.